

200831

Till Skogsstyrelsen
att. Stefan Karlsson

Synpunkter på "Frivilliga avsättningar – förslag på system för uppföljning av geografiskt läge, varaktighet och naturvårdskvalitet", remissversion 200623. Diarienummer 2020/1919

Beträffade större och offentliga markägare finns redan ett någorlunda fungerande system för rapportering av "frivilliga" avsättningar. Uppdraget från regeringen till Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket innebar således i första hand att få systemet att fungera även för mindre markägare. Detta har myndigheterna uppenbarligen misslyckats med.

Bland de mindre markägarna är endast en minoritet villig att överlämna uppgifter om sina avsättningar. Huvuddelen av dem har istället på ett, som det förefaller, mer eller mindre samordnat och koordinerat sätt vägrat medverka. Det betyder att myndigheterna inte lyckats hitta en modell för hur man ska kunna klarlägga vare sig huruvida de mindre markägarna alls har gjort några frivilliga avsättningar, var dessa i så fall är belägna, eller de eventuella avsättningarnas varaktighet och naturvårdskvaliteter.

Utfallet är naturligtvis alarmerande med tanke på den centrala roll de så kallade frivilliga avsättningarna givits inom skogspolitiken. Utan uppgifter om "frivilliga" avsättningar är det således inte möjligt att vare sig i kvantitativa eller kvalitativa termer avgöra i vilken mån de etappmål den dåvarande alliansregeringen 2014 antog har uppnåtts. Bristen på naturvårdsdata från i första hand den södra delen av landet hotar emellertid dessutom förutsättningarna för svensk skogsindustri att upprätthålla sin internationella konkurrenskraft, och därmed både dess möjligheter att erbjuda arbetstillfällen och att generera välbefinnande. Att acceptera en omfattande okunskap kring "frivilliga" avsättningar hotar ekonomi och sysselsättning.

Den remitterade rapporten (men också de mindre markägarnas ovilja att medverka) illustrerar att nuvarande skogspolitik, baserad på principen "frihet under ansvar" saknar förutsättningar att fungera. De otydliga och motstridiga signaler konceptet sänder ut, kemiskt fritt från tydliga incitament för markägarna att medverka till att stärka skogens biologiska värden, skapar en situation sprängfylld av motsättningar och konflikter, vilket i detta fall yttrar sig i de små markägarnas vägran att dela med sig av data om sin skog.

Myndigheternas sammanfattande slutsatser är, bakom de milt överslätande formuleringarna, en förödande dom över politiken: *"Sammanfattningsvis finns en grundproblematik med ojämn och svag incitamentsstruktur för frivilliga avsättningar. De statliga åtgärder och styrmedel som används bedöms ha haft mycket liten effekt på måluppfyllelse. Både ur ett samhälls- och företagsperspektiv finns motiv att frivilligt avsätta skog och redovisa dessa. Svenskt skogsbruk kan presenteras och marknadsföras som hållbart och svenska företag får tillträde till en global virkesmarknad. För den enskilde skogsägaren blir den kopplingen och incitamenten svagare eftersom det är flera mellanled mellan skogsägare och slutkonsument av den träfiberbaserade produkten. Likaså kan det vara svårt för den enskilde skogsägaren att se sin roll i att upprätthålla skogs- och miljöpolitikens principer om sektorsansvar och frihet under ansvar."*

Ställd inför den konkreta uppgiften att efter bästa förmåga och inom ramarna för det befintliga, dysfunktionella skogspolitiska ramverket skapa sig en så god bild som möjligt, föreslår myndigheterna att det i botten i princip tvingande obligatoriet att lämna information om de "frivilliga avsättningarna", i praktiken endast ska tvingas på de aktörer som redan idag, utan påstötningar, överlämnar dessa uppgifter. Ridå.

I sin rapport ifrågasätter myndigheterna, i visserligen försiktiga men ändå tydliga formuleringar, hela tanken att man från statens sida ska kräva redovisning av "frivilliga" avsättningar – kan staten förhålla sig till genuint frivilliga åtaganden på detta sätt?

Myndigheterna påminner samtidigt om att det tidigare i lagstiftningen ingick obligatoriska skogs- och miljöredovisningar ("SMÖR"). I min rapport "Skydda lagom – en ESO-rapport om miljömålet Levande skogar" föreslog jag att någon typ av SMÖR-liknande redovisningskrav åter skulle föras in i skogsvårdslagstiftningen. Grundtanken skulle vara att hitta en form för att säkra att de naturanpassningar som enskilda markägare gör i så hög grad som möjligt är anpassade till de regionala prioriteringarna. Större markägare skulle själva bekosta framtagandet, för mindre markägare skulle Skogsstyrelsen ansvara. Myndigheternas rapport ger ytterligare motiv för en sådan reform.

Sammanfattningsvis är det, enligt min mening, inte möjligt för myndigheterna att, inom ramen för nuvarande skogspolitiska grundkoncept om "frihet under ansvar", förse regeringen med det som efterlyses i direktiven: *"ett förslag på ett system för att redovisa frivilliga avsättningar. Systemet ska vara transparent och göra det möjligt för myndigheterna att följa upp de frivilliga avsättningarnas geografiska läge, varaktighet och naturvårdskvalitet."*

Jag anser att myndigheterna i sin slutrapportering till regeringen måste tydliggöra att grundkonceptet "frihet under ansvar" står i vägen för de skogspolitiska målen, bland annat därför att de incitament mindre markägare möter snarast uppmuntrar dem att *inte* dela med sig av information kring "frivilliga avsättningar". Ett led i att få till stånd en fungerande skogspolitik skulle kunna vara att återinföra någon typ av moderniserad SMÖR.

Magnus Nilsson

Miljökonsult, forskare. Författare till "Skydda lagom – en ESIO-rapport om miljömålet Levande skogar"

magnus@nilssonproduktion.se

0708996688